

עין משפט נר מצוה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ב: ו'טז, ב] (ג) ז"ל
וב'ה"ג, (א) ז"ל אמה,
(ד) [נדל"ל דלמרי].

תורה אור השלם

1. ובשנה הרביעית יהיה
כל פרוז קדש הלולים
לוי: ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות
כו' של שנה הרביעית
מיר. ג"כ כלומר קודם ט"ו
בשנת: (ב) ד"ה בן שנים
כו' אף בשנים ג"כ פי'
מללל כמיו תמים בכל אחד
ואחד ובתיו תמימים משמע
שהשנה אחת לגמרי דכש
שהשנה אחת בתמות השנה
אחת אף בשנים ואלו בן
שמי שנים דמכנס בן שנה
אל בן שמי שנים הוא אף
עגל בן בקר בן שנים וכו' אף
להדיא בתורת כהנים תמים
תמימים אף בשנים ע"ש
דף י':

ופירות נטיעה זו אסורים כו'. ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם חננו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי לנטיעה ט"ו בשנת ר"ה לאילן חו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת ללאת מיד ערלה עד ט"ו בשנת אכל משם והללן אם יחננו זה פירות דין רבעי עליהם ללאת צירושלים ובט"ו לשנה הבאה ילא מיד רבעי פירות החנוטים זה מכלן ואילן לך הועילו לו שלפני ר"ה שממחר התירה מט"ו בשנת ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות החנוטים קודם ט"ו בשנת לאחר שכלו שלש שני ערלה: **ומטו זה.** יש מטין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי: **ובשנה הרביעית.** וי"ו מוסף על ענין ראשון יהיה לכס ערלים אף בתוך שנה הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו את פרוז מוסף על ענין רבעי דלקיץ מינייה: **פעמים שברביעית.** כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט ברביעית לפני שנת ועדיין אסורים משום ערלה אסורין בהנהגה עולמית: **פעמים שבהמישית כו'.** כגון פירות שחננו זה קודם שנת טעונין חלול

אלא אם אחרת חנוטה עד לאחר ר"ה הא דקתני לעיל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי **נימא.** **עגל בן שנה.** דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש בני שנה: **בן בקר.** של שמיני למלואים שנאמר (שם) קח לך עגל בן בקר לחטאת: **בן שנים.** שנאמר קח לך עגל בן בקר ואיל לעולה תמימים. והכי תניא לה בתורת כהנים השנה בן בקר ואיל לעולה תמימים אף בשנים (ט): **פר.** אפילו כתב פר בן בקר לא נקרא פר בפחות מג' שנים: **כי קאמר ר"מ בסוף שנים.** כגון יום אחד בשנה שלשית שהוא אף הכשר שנותיו של פר: **אלא בתחילת שנים.** כגון שנה ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר: **ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה.** שנאמר (שם טו) שבעת ימים תהיה נדמה תהא נדמה כל ז' ולא תאמר מקלת יום שביעי ככולו ותטבול ביום: **סוף היום עולה לה בתחלתה.** שאם ראתה סמוך לשקיעת החמה עולה לה יום זה ז' ימי נדה ואינה נריכה למנות אלא ו' והוא. וצנדה דלורייא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא הנריכה תורה ספירת ו' נקיים אלא לזה אכל לנדה אפי' ראתה כל ו' ופסקה עם שקיעת החמה עוצלת לערב עכשיו ומהו כמילי בנות ישראל על ענאם להחזיקן בספק זיבות לטעון ו' נקיים בלא דם ואין יום שפוסקת בו עולה לה למנין ו'. והרבה טעו בשמועה זו לגמור מכלן לפיכך יום שפוסקת בו למנין ו' נקיים שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחלתה דסוף יום שפוסקת בו עולה לה ראשון לו' נקיים חו מדת בנות כותים הוא שנינו בן (מה דף ג.) יום שפוסקת בו סופרת למנין ו': **ה"ג שנים שיום אחד עולה להם בסופו כו'.** שנים הקצוצין לכל דבר שיום אחד עולה להן בתחלת שנה אחרונה בסוף שנים הקצוצות לדבר:

איו

כותים כדאיתא בריש פרק בנות כותים (מה דף ג. וס) דיום שפוסקת בו סופרת למנין ו' דלע"ג דפרין עלה אן נמי נספריה לא קיימא לן הוי מדפרין בפרק בתרא דנדה (דף ט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיה ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד זולין (פסחים דף פא.) דלמרינן מקלת היום ככולו דלא מלי למשכח טומאת התהום דזה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכלן ולבהא וזה גדולה נמי לא משכחת אלא בשופעת או ברואה שני צין השמשות וז"ל דהאי ק"ו דהכל רבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו רבנן קשיא דהוי נמי דלבי חוץ מטמאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר טעילה מיד מדאורייתא אי לא משום דלסור רבנן שמא תבא ליד ספק כדלמרינן בפרק בתרא דנדה (דף עב. וס) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לא הכי וספירה לה ו' ימים ואחר תהיה אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא וזה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והאיך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אכל הכא אחר תהיה כתיב דדרשין שלא תהא טומאה מפסקת אכל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ואת' ואמאי דחיק לאשכוחי וזה גמורה לר' יוסי ברואה בשמי צין השמשות הא משכחת לה ברואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (דף כ. וס) וי"ל דדחיק אזהר בימינו משום דכתיב כל ימי וזה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבה בסוף נדה (ס) אימא בימינו תהוי וזה צלילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (דף ד.) נמי גבי דרוקים דלמך וזה לא הוי אלא בימינו ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא וזה בימינו הכי משכחת לה ועוד דכי מעני

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. דנהי לנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשנת כדדרש רבי ינאי מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שנת ר"ה הואיל ויאלו רוב גשמי שנה כדלמרינן לקמן (דף יד.) מ"מ נפקא מינה צמאי דתשרי ר"ה לענין נטע לו' יום לפני ר"ה דעולתה לו שנה ולא אילן בתר ט"ו בשנת למנות לו' יום לפני ט"ו בשנת ויש הלכות גדולות שכתוב זהם ופירות שנה רביעית בתר דפרין לכו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי שזמעתין כלל דאזתן שחננו ברביעית קודם ט"ו בשנת אסורין לעולם והחזקתין ברביעית אחר ט"ו בשנת שרו לאחר פדייה ללאת וי"ו ובהג"ה של אספמיה כתוב ופירי דפרסם דשנת ארבע אסורי עד דפרין לה:

הא א' אמרי' יום אחד בשנה חשוב שנה. השתא לא ידע הא דמסקין בסוף דל' לקיטת: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סמס פר בן שלש דקתני סיפא והאי יום אחד משום דיום אחד בשנה פר האמור בתורה חשבו ויום אחד דברי ר' מאיר. ודחינן אפילו דאי ר' מאיר לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא בסוף שנה כדתנן בן ב"ד חודש ויום אחד, תחשוב לו יום להשלים שלש שנים. אבל בתחלת שני, כגון האי נטיעה וכוונתו בה שלשים יום בעי לעלות לו שנה. אמר רבא ק"ו, ומה נידה שאין תחילת היום עולה לה בסופה, פיר' יום שביעי לנידחת אסורה כל היום שנאמר שבעת ימים תהיה נדמה וקייא לן תהיה נדמה כל שבעה, א' כל היום השביעי, ולא אמרינן מקצת היום ככלו, ואמרינן מקצת היום ככולו בתחילת נידחת, שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא. שנה שיום אחד עולה לה (ב) בסוף שניו,

(ג.) וס) דלעטרין או לרביי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קתני שני גבי פר ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעט לעת צעין כדתנן בפ' יולא דופן (מה ד' מה). בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ז שנה ויום אחד דאזתו יום אחד כדי להשלים מעט לעת דבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מה): **דלר"מ אפי' צבת שמי שנים ויום אחד מתקדשת צביה דכבש ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים בזה דנו ג' יום אחד דמעט לעת צעין: **עגל סחב בן שנה בן בקר בן שתיים פר בן ג'.** ע"כ בן בקר בן שנים דקאמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר דמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משמי דתניא פר יכול אפילו זקן מ"ל בן אי בן יכול קטן מ"ל פר הא כילד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע בן חמש כשרים ותימה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים צני שמים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת וכו' אף צני ג' ר"מ אומר אף שני ארבעה וחמשה כשרים למשכח ר"מ כפר אפילו צני שמי שמי דהא מוסף ארבי יום הגלילי והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אכל פחות מנז' ג' לא וז"ל דאף דקאמר ר"מ במסכת פרה (שם) ארבע קאי ולא אר' יוסי הגלילי ובתורת כהנים תמינו דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:**

וְאֵלֶּיךָ ק"ו הוא ומה נדה. מריש פירקין ל"ק מיד דכפרשית התם (ד' ב: ד"ה אכל): **שנים שיום אחד עולה להם בתחילתו אינו דין שיום אחד עולה להם בסופו.** האי תחילתו היינו תחילת שנה וסוף חשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת חשבון ואת' וזה תורכא שהיא איפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזה מנהג ר' יוסי דהאי ק"ו דלע"ג דפרין עלה אן נמי נספריה לא קיימא לן הוי מדפרין בפרק בתרא דנדה (דף ט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיה ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד זולין (פסחים דף פא.) דלמרינן מקלת היום ככולו דלא מלי למשכח טומאת התהום דזה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכלן ולבהא וזה גדולה נמי לא משכחת אלא בשופעת או ברואה שני צין השמשות וז"ל דהאי ק"ו דהכל רבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו רבנן קשיא דהוי נמי דלבי חוץ מטמאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר טעילה מיד מדאורייתא אי לא משום דלסור רבנן שמא תבא ליד ספק כדלמרינן בפרק בתרא דנדה (דף עב. וס) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לא הכי וספירה לה ו' ימים ואחר תהיה אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא וזה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והאיך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אכל הכא אחר תהיה כתיב דדרשין שלא תהא טומאה מפסקת אכל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ואת' ואמאי דחיק לאשכוחי וזה גמורה לר' יוסי ברואה בשמי צין השמשות הא משכחת לה ברואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (דף כ. וס) וי"ל דדחיק אזהר בימינו משום דכתיב כל ימי וזה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבה בסוף נדה (ס) אימא בימינו תהוי וזה צלילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (דף ד.) נמי גבי דרוקים דלמך וזה לא הוי אלא בימינו ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא וזה בימינו הכי משכחת לה ועוד דכי מעני

דנראה

גב א' מיי פ"ט מהל' נטע
רבעי הל' (ו) [נן] י סמג
עשין (קלט) [קלט] טושיע
י"ד ס' רלד סעי' ד ה':
גב ב מיי פ"א מהל'
נטיעה הקרנות הל' יד
סמג עשין קסג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו
אסורין עד יום חמשה
עשר בשבט, אם לערלה
ערלה אם לרבעי רבעי.
מנא לן דכתיב שלש
שנים יהיה לכס ערלים
לא יאכל ובשנה הרביעית
יהיה כל פרוז, מדקא
מסיק לא יאכל ובשנה
הרביעית, ולא מפסיק הי
נידח, שמענין מינה פעמים
שכאת רביעית ואסורין
משום ערלה, כגון שננטע
פחות משלשים יום לפני
ראש השנה. והא (דחנן)
דחנן רבנן דלא כר' מאיר,
דאי ר' מאיר האמר יום
אחד בשנה חשוב שנה,
דתניא פר האמור בתורה
חשבו ויום אחד דברי
ר' מאיר. ודחינן אפילו
דאי ר' מאיר לא אמר
ר' מאיר יום אחד בשנה
חשוב שנה אלא בסוף
שנה כדתנן בן ב"ד חודש
ויום אחד, תחשוב לו
יום להשלים שלש שנים.
אבל בתחלת שני, כגון
האי נטיעה וכוונתו בה
שלשים יום בעי לעלות
לו שנה. אמר רבא ק"ו,
ומה נידה שאין תחילת
היום עולה לה בסופה,
פיר' יום שביעי לנידחת
אסורה כל היום שנאמר
שבעת ימים תהיה נדמה
וקייא לן תהיה נדמה כל
שבעה, א' כל היום השביעי,
ולא אמרינן מקצת היום
ככולו, ואמרינן מקצת היום
ככולו בתחילת נידחת,
שאם ראתה שעה אחת
מן היום משלמת ששה
ימים אחרים וטהורה
היא. שנה שיום אחד
עולה לה (ב) בסוף שניו,

(א) אולי ז"ל דלמך שבעת
ימים תהיה נדמה תהא
נדמה כל שבעה לו יום כו'.
(ב) נראה דחמך כן ז"ל עולה
לה בסוף שנים שיום אחד
עולה לה בסוף השנים וכו'